

Christel Jansen: 'De Woonschool' Het verhaal van een meisje dat opgroeide tussen zwakbegaafden en asocialen. Uitgeverij Balans, Amsterdam 2012. ISBN:97894 60033995 (Verstandelijke Handicap/ Geestelijke Gezondheidszorg/PO/1) Zie ook: www.uitgeverijbalans.nl en www.christeljansen.nl

Soort boek/Ziekte/Stijl: Christel Jansen schrijft in dit boek over Suzanne Jonker, een normaal begaafd meisje dat opgroeide in een zwakbegaafd gezin. Het gezin woonde in de woonschool Parkwijk te Haarlem. Zo schrijft Christel Jansen ook over deze buurt, waarin zwakbegaafden, onaangepasten en 'aso's' moesten leren wonen, met begeleiding van maatschappelijk werkers en andere hulpverleners. Een onderwerp dat ook vijftig jaar na dato nog niet aan actualiteit heeft ingeboet.

Over de schrijfster: Christel Jansen (1961) werd geboren in Haarlem en studeerde Slavistiek en Massacommunicatie Universiteit van Amsterdam. Zij is werkzaam als freelance journalist, en werkte onder andere enkele jaren als recensent voor Trouw. Zij schreef meerdere boeken en woonde in Portugal waar zij naast het schrijven een yogaschool begint voor de lokale bevolking. Sinds 2006 woont zij met man en twee kinderen in Nijmegen en werkt ze ook als auteur en mede-eigenaar van het communicatiebureau Meesters in Communicatie. Ze geeft yogalessen, verzorgt ze workshops en retraites over yoga en schrijven.

Korte Beschrijving: Suus Jonkers groeide als normaal begaafd kind op in de woonschool Parkwijk, bij Haarlem, in een gezin met zwakbegaafde ouders, broers en zussen. Die woonschool was een woonexperiment in de jaren zestig (nu een mooie nieuwbouwwijk). Haar familie leefde er samen met andere 'asocialen' en stond er onder aan de ladder. De bedoeling van de woonschool was, dat de mensen in de buurt zouden leren wonen. Ze werden gecontroleerd en bezocht door vele maatschappelijk werkers en andere hulpverleners. Steeds wordt ook in het boek beschreven waarom directeur Radema, die over de wijk ging, aanvankelijk had gedacht dat het project echt zo werken, maar later niet meer.

Het experiment was een fiasco. Parkwijk had van het begin af aan een verkeerd imago. Er zat een stigma op wijk, het werd een eigen buurt met eigen structuur en cultuur. Daar woonden immers de 'onmaatschappelijken' en 'de paupers'. Van buitenaf werd neergekeken op de Parkwijkers, ze werden gestigmatiseerd, gepest. Maar daarnaast was er onder hen ook een hechte groepssolidariteit. In de wijk speelde criminaliteit, vervuiling, mishandeling, incest.

Christel Jansen beschrijft hoe Suus haar leven daar was, vanaf haar geboorte tot en met haar pubertijd, en hoe ze zich er met moeite aan heeft kunnen onttrekken. Christel schrijft over de stank en ongewassen spullen en dat er geen tanden werden gepoetst. Ze beschrijft hoe Suzanne's ouders met hen omgingen, over de vervuiling in huis, kostgangers, het inwonen van getrouwde kinderen, de luizen, DDT-geur, pornoblaadjes, het strikte regime en om 7 uur naar bed moeten. Suus had een manipulerende moeder en een drinkende vader die haar moeder in toom hield, met een strak dag regime dat ze voor iedereen moest aanhouden.

Suus ging als enig kind naar een gewone school, moest aansterken in een kamp voor bleekscheetjes, en dit milieu en haar ouders na haar pubertijd moest loslaten om zelf door te kunnen.

Duidelijk is, dat haar ouders niet bij machte waren om hun kinderen goed op te voeden, maar daar ook niet echt bij gesteund werden. Suus werd verwaarloosd en was onverzorgd. Ook Suus zelf kreeg die steun niet, noch van de schare hulpverleners, en ook niet echt op school. Ze vond geen steun bij iemand, maar zocht zelf adressen waar ze veel kwam. Zo ging ze vaak naar het huis van Maria, of speelde bij twee schoolgenootjes.

Wat viel op: Een boek waarin de pijn duidelijk wordt beschreven die alle mensen die in een woonschool woonden ondergingen. Het pesten, stigmatiseren. En daarnaast de pijnlijke situatie die Suus naarmate ze groter werd steeds duidelijker werd.

Dat niemand Suzanne heeft gevraagd hoe het voor het was.

En dat voor Suzanne deze wereld lange tijd gewoon haar wereld was. Hoe ontroerend het ook was voor Suzanne toen ze als 9-jarig meisje aan haar ouder uitlegde hoe ze konden zien of een bus er aan kwam. Ze waren trots op haar omdat ze dat kon, en tegelijkertijd realiseerde Suzanne zich dat ze anders was.

Pas toen Suzanne dertig was wist ze zelf pas wat een woonschool was.

Suzanne heeft zich losgemaakt van haar familie en dat was goed, ze is er niet rouwig om, maar vond het loslaten van haar familie ook erg moeilijk en hard om te doen.

<http://www.wetenschap24.nl/programmas/pavlov/radio/2012/mei/vrijheid.html>

Dilemma's die nu bij zorg rondom zwakbegaafden spelen komen weer naar boven: hoe ver moet je gaan met bemoeizorg (verplichte anticonceptie?), welke mogelijkheden zijn er en wanneer doe je dat?

Citaten: Pag.12 : 'Mijn ouders waren zwakbegaafd, evenals mijn broers en zussen. Ik weet niet of ik als pasgeborene werd gekoesterd, of ze mijn eerste lachje hebben gezien, of ik uitsluitend gevoerd werd uit potjes, of er ook wel een vers fruithapje werd gegeven. Ik weet niet of er regelmatig iemand kwam kijken of ik wel genoeg groeide, of ik rode uitslag had van het te lang rondlopen in stinkluiers, of ik wel dagelijks mijn wasbeurt kreeg, of ik in de gangkast werd gelegd als ik krijste. Het kan ook best dat een zuigeling een zegen was voor mijn moeder: een baby gaf structuur. Drie keer daags het kind voeren en zeker drie keer daags een schone luiers. 's Nachts sliep ze door, waardoor al haar kinderen waarschijnlijk nooit echt nachtbrakers zijn geweest. Wat zou je krijzen als het nergens toe dient?'

Pag.13: 'Ik was de snelle leerder, de enige die tussen de middag naar huis kwam. De enige die op een gewone lagere school zat. Nog wel de katholieke Titus Brandsma-school die in onze buurt meer aanzien genoot dan de openbare school, maar waar tegelijkertijd nóg meer werd neergekeken op kinderen uit de Woonschool. Pas door de ogen van anderen ga je zien dat je anders bent, of je wilt of niet, zoals je ook pas voelt dat je anders bent als je in staat bent om te vergelijken. Ik zag mezelf door de ogen van mijn klasgenoten, en ik schaamde me dood.'

Pag.44: 'Bij ons thuis kwam geen een kind over de vloer. Dat had ik ook liever niet. Het rook vaak ranzig bij ons, al was dat bij anderen vaak ook zo. Ze zeiden dat het 't ergst was bij de familie Lips, daar kwam een walm van pis je tegemoet als de voordeur openging.'

Pag.119: "Je gaat een poosje aansterken," zei ze. "Je zult zien hoe fijn dat is." De tweede keer dat ik het woord hoorde, kwam het uit de mond van mijn moeder: 'Je gaat er een poosje van tussen, lekker naar zee, bleekneus.' Het was helemaal geen woord voor mijn moeder. Zoiets kon ze niet verzinnen. Ik ging dus niet weg, zoals mijn broers en zussen, maar een tehuis voor 'speciale kinders'. Ik ging naar de bleekneusjes.'

Pag. 243-244: "Hé, Súús!" Ik moest wel naar links kijken en poogde onopgemerkt naar mijn moeder te zwaaien. (...) 'Suzanne, het lijkt wel of die vrouw je roept?' Lucas stem klonk vlak bij mijn oor. (...) 'Wie is die vrouw, Suzanne? Vroeg Lukas. 'Mijn moeder.' Het liefst was ik op perron drie door de grond gezakt, maar mijn voeten stapten gewoon door, naast die van Lucas.'

Recensies: Zie: <http://www.christeljansen.nl/media.html> en <http://www.christeljansen.nl>

'Er zijn niet zo heel veel boeken waarin de geschiedenis van het sociaal werk op een verbeeldende wijze is gedocumenteerd. Het pauperparadijs van Suzanna Jansen bracht daar verandering in. Maar daarna bleef het toch stil. Die stilte is nu doorbroken door een prachtig boek: De Woonschool van Christel Jansen.' (Canon Sociaal Werk Nederland)

Jansen heeft een in de jaren zestig uitgevoerd sociaal woonexperiment aangrijpend uitgewerkt.' (Hans Renders, Het Parool)

Extra:
<http://www.wetenschap24.nl/programmas/pavlov/radio/2012/mei/vrijheid.html>